

รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองเพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำ: กรณีศึกษาชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

พระมหาอนันต์ บัวขำ¹

วันที่รับบทความ: 1 มีนาคม 2566

วันแก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 27 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นในแม่น้ำแม่กลอง แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาพิษในแม่น้ำแม่กลอง และการนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ของประชาชนในชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชน จำนวน 15 คน ในชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า (1) กระบวนการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง เริ่มจากผู้นำชุมชนได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมของอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และให้เป็นตัวแทนอาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน จากนั้นผู้นำชุมชนได้เชิญชวนคณะกรรมการและสมาชิกของชุมชนให้จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์อาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนขึ้น ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ ก็ได้ชักชวนกันแบบปากต่อปากโดยเพื่อนบ้านที่อยู่ในชุมชน (2) ปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำแม่กลองเกิดขึ้นจากน้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี และน้ำเสียทางชีววิทยา และพบว่า มีโรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การทำการเกษตรของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นแหล่งปล่อยน้ำเสีย น้ำปนเปื้อนสารเคมี และสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงแม่น้ำ จนทำให้น้ำไม่สะอาด ชาวบ้านไม่นำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค (3) การป้องกันและแก้ไขปัญหาพิษในแม่น้ำแม่กลอง ผู้นำชุมชนได้ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสถานการณ์ความเสียหายของสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิกของชุมชนอยู่เสมอ เพื่อมุ่งเน้นการดำเนินชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติในทุก ๆ ด้าน และ (4) รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง มีลักษณะเป็นความร่วมมือของคนในชุมชนที่เล็งเห็นประโยชน์ในเรื่องความสะอาดของแม่น้ำแม่กลอง โดยผู้นำชุมชนได้ส่งเสริมวิถีทางการอนุรักษ์ การเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ และจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ ให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งในเรื่องการอนุรักษ์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบการอนุรักษ์; การจัดการมลพิษทางน้ำ; แม่น้ำแม่กลอง

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ วัตถุประสงค์

ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120, ประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: siammoon9@gmail.com

The Mae Klong River Conservation Model for Water Pollution Management: Case Study of Montri Pattana Community, Na Mueang Subdistrict, Mueang District, Ratchaburi Province

Phramaha Anan Buakham¹

Received: March 1, 2023

Revised: March 19, 2023

Accepted: March 27, 2023

Abstract

This research article aims to study the process of collecting for the conservation of the Mae Klong River, water pollution problems occurring in the Mae Klong River, guidelines for preventing and solving pollution problems in the Mae Klong River, and the presentation of the Mae Klong River conservation model of the people in the Montri Pattana community, Na Mueang subdistrict, Mueang district, Ratchaburi province. Conducting qualitative research by in-depth interviews from key informants, namely 15 community leaders and community members in the Montree Pattana community. Na Mueang subdistrict, Mueang district, Ratchaburi province. The results showed that (1) the process of collecting groups to conserve the Mae Klong River. Starting from the community leaders were appointed to the environmental committee of the Mueang district, Ratchaburi province. And to be representatives of environmental volunteers at the community level. Then community leaders invited committees and members of the community to set up a volunteer environmental conservation group at the community level. The other members were persuaded by word of mouth by neighbors in the community. (2) The problem of water pollution in the Mae Klong River is caused by physical wastewater, chemical wastewater, and biological wastewater. And found that there was an industrial factory, animal farm, agriculture of communities along the Mae Klong River. Which is a source of wastewater, discharge chemical contaminated water, and various sewage into the river. Until the water is not clean, villagers do not use it for consumption. (3) Prevention and solution of pollution problems in the Mae Klong River. Community leaders educated about conservation of natural resources and the environment. Along with the situation of environmental damage to members of the community at all times. To focus on daily life in line with nature conservation in every aspect. And (4) Mae Klong River conservation model. It is a collaboration of people in the community who see the benefits in the cleanliness of the Mae Klong River. The community leaders have promoted conservation methods, dissemination of conservation knowledge, and organize conservation activities to become a truly strong community in conservation.

Keywords: Conservation Model; Water Pollution Management; Mae Klong River

Type of Article: Research Article

¹Wat Chonprathan Rangsarit

Bang Talat, Pak Kret, Nonthaburi 11120, Thailand

Corresponding Author Email: siammoon9@gmail.com

บทนำ

จังหวัดราชบุรีมีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลัก ที่มีต้นกำเนิดมาจากแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อยไหลมาบรรจบกันที่บ้านปากแพก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แล้วไหลผ่านจังหวัดราชบุรี ในอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก มีความยาวรวม 67 กิโลเมตร จากนั้นไหลผ่านจังหวัดสมุทรสงครามลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำแม่กลองมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนในจังหวัดราชบุรีอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำ เพราะใช้ในการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวัน ใช้ในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม เลี้ยงสัตว์ การประมง การผลิตกระแสไฟฟ้า การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ใช้ในการป้องกันและแก้ไขอัคคีภัย การคมนาคม และการขนส่ง เป็นต้น

ในปัจจุบันการพัฒนาและความเจริญเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบถึงวิถีชีวิตของคนในจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก สมัยก่อนมีการเป็นอยู่ร่วมกันแบบชุมชนเล็ก ๆ แต่ปัจจุบันนี้กลายเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ขึ้น มีอาคารบ้านเรือนมากขึ้น มีโรงงานขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก มีการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรมในหลาย ๆ พื้นที่ เรียกว่าเกิดการขยายตัวในทุกภาคส่วน รวมถึงชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง ถือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งอันนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ เกิดมลภาวะเป็นพิษกับน้ำ แหล่งน้ำตามธรรมชาติเน่าเสียเพราะกิจกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น น้ำทิ้งจากบ้านเรือน ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกทิ้งลงสู่แม่น้ำ น้ำเสียที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรม น้ำฝนที่จะล้างเอาปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชไหลลงสู่แม่น้ำ การปล่อยน้ำเสียจากการทำปศุสัตว์ลงแหล่งน้ำโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการบำบัดน้ำเสียก่อนอย่างถูกต้อง ส่งผลทำให้ชุมชนริมแม่น้ำแม่กลองต้องประสบปัญหาและความยากลำบากในการดำรงชีวิตเพราะปัญหามลพิษทางน้ำ

ผู้ศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำแม่กลองและประเด็นปัญหามลพิษทางน้ำตามที่กล่าวมาข้างต้น จึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง และรูปแบบของการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำของประชาชนในชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการรวมกลุ่มและรูปแบบของการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองต่อไป

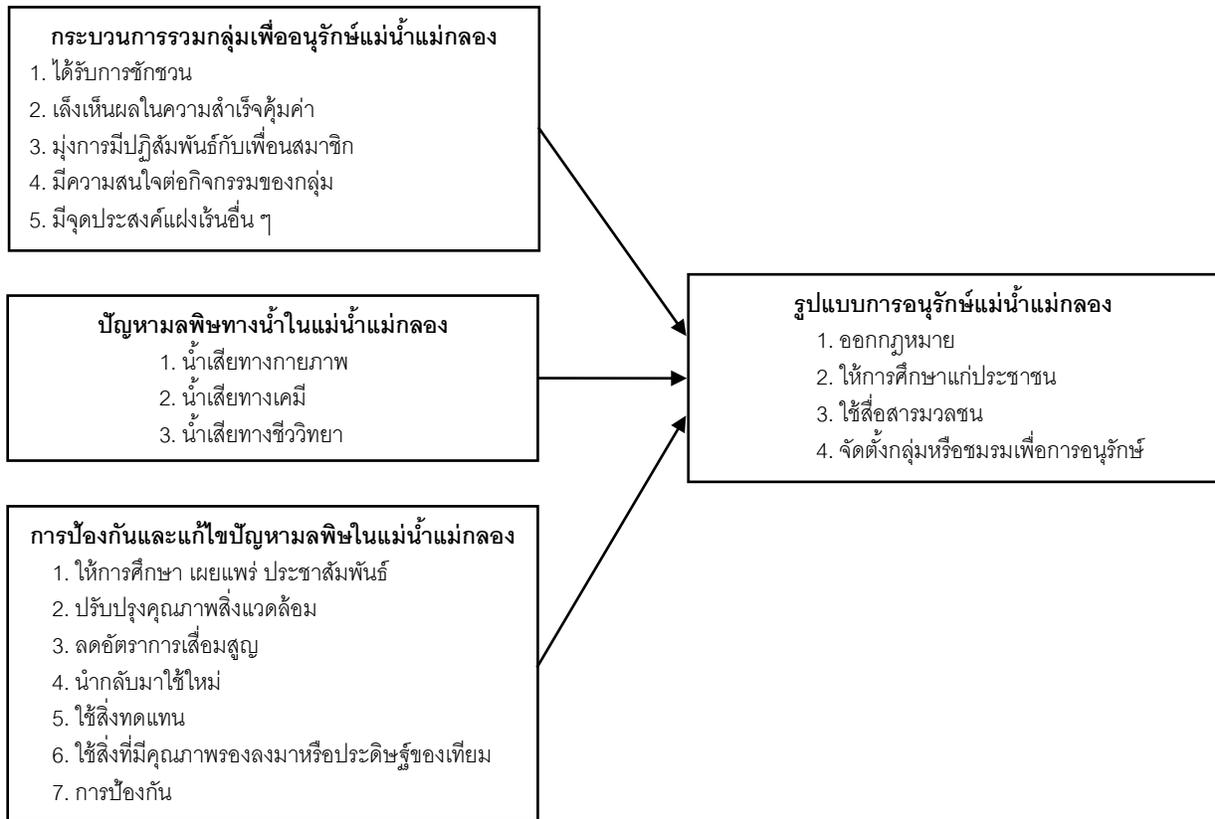
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นในแม่น้ำแม่กลองในเขตชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษาระบบการรวมกลุ่ม ได้อธิบายถึงการที่มนุษย์มารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มและสังกัดตัวเองเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การได้รับการชักชวน เห็นผลในความสำเร็จคุ้มค่า มุ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก มีความสนใจต่อกิจกรรมของกลุ่ม และมีจุดประสงค์แฝงอื่น ๆ (สุรพล กาญจนะจิตรา และประภาส ศิลปรัศมี, 2529; จีรพรพรณ กาญจนะจิตรา, 2536; ศลิษา พึ่งแสงแก้ว, 2537; พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2543) การศึกษาน้ำปัญหามลพิษทางน้ำ ได้อธิบายถึงลักษณะของมลพิษทางน้ำ 3 ลักษณะ ได้แก่ น้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี และน้ำเสียทางชีววิทยา (วิศิษฐ์ วัชรเทวินทร์กุล, 2523; ราตรี ภารา, 2540; สายพิน ยิ้มอ่อน, 2542) การศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ ได้กำหนดแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ 7 ประการ ได้แก่ การให้การศึกษาเผยแพร่และการ

ประชาสัมพันธุ์ การปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม การลดอัตราการเสื่อมสูญ การนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้สิ่งทดแทน การใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมาหรือประดิษฐ์ของเทียม และการป้องกัน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2537; นิวัติ เรืองพานิช, 2537; ประสบสุข ตีอินทร์, 2537; เกษม จันทร์แก้ว, 2542) และการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ซึ่งอธิบายถึงการประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยจำแนกออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ การออกกฎหมาย การให้การศึกษาแก่ประชาชน การใช้สื่อสารมวลชน และการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์ (อคิน รพีพัฒน์, 2527; ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร, 2532; นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546; โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย ประธานชุมชน จำนวน 1 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 4 คน และสมาชิกของชุมชน จำนวน 10 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (contents analysis) อย่างเป็นระบบ ด้วยการคัดเลือกข้อมูลสำคัญและมีความจำเป็นต่อการศึกษา ทำการประมวลและจัดสรรข้อมูลโดยให้ข้อมูลอยู่ในลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวความคิดใน

การวิจัย เพื่อทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. กระบวนการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ได้รับการชักชวน เล็งเห็นผลคุ้มค่า มุ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก มีความสนใจต่อกิจกรรมของกลุ่ม และมีจุดประสงค์แฝงไว้ พบว่า ได้เป็นไปตามกระบวนการการรวมกลุ่มเพื่อเป้าหมายในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองให้คุณภาพของน้ำและสิ่งแวดล้อมโดยรอบนั้นดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดของการเกิดกลุ่มเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของกลุ่มมีประสิทธิภาพ สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดี เชื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน และสมาชิกมีโอกาสรับผิดชอบต่อกันในการมีส่วนร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในกลุ่ม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม

2. ปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำแม่กลองในเขตชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้แก่ น้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี น้ำเสียทางชีววิทยา พบว่า มีปัญหาตามเหตุปัจจัยของปัญหามลพิษทางน้ำ เพราะเป็นน้ำที่เสื่อมคุณภาพจากความเป็นน้ำปกติที่มนุษย์ทั่วไปจะนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเกิดจากการปล่อยน้ำเสียที่ปนเปื้อนสารเคมี มูลสัตว์ สิ่งปฏิกูลจากชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำ เป็นต้น จากโรงงานอุตสาหกรรม การทำการเกษตร ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ จนเกิดการเน่าเสียและเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ได้ และผลของน้ำเสียยังทำลายระบบนิเวศของสัตว์น้ำบริเวณชุมชนจนส่งผลให้สัตว์น้ำบางชนิดหายไป

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลองของชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้แก่ การให้การศึกษาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดอัตราการเสื่อมสูญ นำกลับมาใช้ใหม่ ใช้ชีวิตทดแทน ใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมาหรือประดิษฐ์ของเทียม การป้องกัน ได้เป็นไปตามกระบวนการของการป้องกันและแก้ไขปัญหาในแม่น้ำตามลำดับ ซึ่งชุมชนมีการให้การศึกษา อบรม ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักในการใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ จะทำให้การดูแลรักษาแม่น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำแล้วนำมาใช้ในบางเรื่อง เช่น รดต้นไม้ เป็นต้น แต่ไม่ใช้ในการบริโภค การลดอัตราการเสื่อมสูญ คือ ไม่บริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย พบว่า น้ำมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันอย่างมากจึงไม่ควรใช้อย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะในปัจจุบันแหล่งน้ำสะอาดมีแต่จะหมดไป การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และการใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่น่าจะมีอะไรมาใช้แทนน้ำได้ ซึ่งการป้องกันของกลุ่มนั้นจะมีการเฝ้าระวังที่จะให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำให้น้อยที่สุด และหมั่นมีกิจกรรมดูแลรักษาแม่น้ำอยู่เสมอ

4. รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ออกกฎหมาย ให้การศึกษาแก่ประชาชน ใช้สื่อสารมวลชน จัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งการออกเป็นกฎระเบียบของชุมชนเป็นสิ่งที่ดี จะได้มีการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ควรมีโทษปรับถ้าหากมีใครฝ่าฝืน ควบคู่ไปกับการให้ข้อมูลและความรู้เรื่องการดูแลป้องกันไม่ทำให้แม่น้ำสกปรก ด้วยการสื่อสารสมัยใหม่ที่ทันสมัย เช่น หนังสือพิมพ์และสื่อออนไลน์ ซึ่งในปัจจุบันจะเป็นช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงชาวบ้านได้อย่างรวดเร็ว และการร่วมแรงร่วมใจกันเพราะการอนุรักษ์เป็นเรื่องของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ไม่ใช่ความรับผิดชอบของคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น

โดยสรุป กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ยังคงมีการดูแลเฝ้าระวังที่จะไม่ให้มีสาเหตุอะไรที่จะมาสร้างมลภาวะอันเป็นพิษให้กับแม่น้ำแม่กลอง รวมไปถึงการสร้างกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองให้เข้มแข็งโดยการชักชวนสมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วม และกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนรู้สึกรักและหวงแหนแม่น้ำแม่กลอง อย่างไรก็ตาม สภาพความแปรเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง และสภาพสังคมที่มีการขยายตัวของครัวเรือน ทำให้กลุ่ม

อนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวมุสลิมมนตรีพัฒนาต้องคอยสอดส่อง เฝ้าระวังที่จะไม่ให้มีเหตุปัจจัยใด ที่จะมาสร้างมลภาวะให้กับแม่น้ำแม่กลอง ไม่ให้แม่น้ำแม่กลองเกิดความเสียหายมากไปกว่านี้ ซึ่งที่ผ่านมาการสอดส่องดูแลได้รับความร่วมมือจากประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นอย่างดี จึงเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงรูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองเพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำของชุมชนมนตรีพัฒนามีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวมุสลิมมนตรีพัฒนาที่ได้ดำเนินกิจกรรมอยู่นั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมอย่างมากในระดับชุมชน และจากปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลองนี้เองยังส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมนตรีพัฒนาที่มีความรัก ความสามัคคีกันมากกว่าแต่ก่อนที่จะมีกลุ่ม และจากการศึกษาข้างพบว่า การส่งเสริมให้สมาชิกมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และนำเสนอแนวคิดด้านการอนุรักษ์นั้นเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย และผลที่ได้ ก็คือ สมาชิกในชุมชนต่างก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข พร้อมกับสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ดีขึ้น

การอภิปรายผล

1. กระบวนการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวมุสลิมมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เกิดจากปัจจัย 6 ประการ ได้แก่ ได้รับการชักชวน เห็นเห็นผลคุ้มค่า มุ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก มีความสนใจต่อกิจกรรมของกลุ่ม และมีจุดประสงค์แฝงเร้น ซึ่งสอดคล้องกับ จันทนา บุญสง่า (2543) พบว่า การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์โดยมีการชักชวนจากผู้นำชุมชน ความผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง และความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นประเด็นที่สอดคล้องกัน ส่วนประเด็นที่แตกต่างจาก จันทนา บุญสง่า (2543) พบว่า มีการนำหลักคำสอนของศาสนาอิสลามเข้ามามีบทบาททำให้เกิดการรวมกลุ่ม แต่ผลการศึกษาคั้งนี้อาศัยความสามัคคีของคนในชุมชนทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

2. ปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำแม่กลองในชุมชนมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เกิดจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ น้ำเสียทางกายภาพ น้ำเสียทางเคมี และน้ำเสียทางชีววิทยา ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวภักดิ์ สกุลโรมวิลาส (2546) พบว่า แหล่งต้นตอที่ทำให้เกิดน้ำเสียก็คือ น้ำทิ้งจากแหล่งชุมชน น้ำทิ้งจากแหล่งอุตสาหกรรม น้ำทิ้งจากแหล่งเกษตรกรรมเป็นประเด็นที่สอดคล้องกัน ส่วนประเด็นที่แตกต่างจาก เสาวภักดิ์ สกุลโรมวิลาส (2546) พบว่า มุ่งเน้นจะให้มีการบังคับใช้กฎหมายป้องกันมลพิษอย่างเข้มงวด แต่ผลการศึกษาคั้งนี้มุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษด้วยวิธีการให้ความรู้ กระตุ้นจิตสำนึกให้รักแม่น้ำ และขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนกับสมาชิกที่อยู่ร่วมกันในชุมชน

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำแม่กลองของชาวมุสลิมมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เกิดจากปัจจัย 7 ประการ ได้แก่ ให้การศึกษาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดอัตราการเสื่อมสูญ นำกลับมาใช้ใหม่ ใช้สิ่งทดแทน ใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมาหรือประดิษฐ์ของเทียม และการป้องกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ วีระชัย เอตตะนาม (2552) พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่อยู่ในชุมชนซึ่งต่างก็มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในเรื่องของการอนุรักษ์เป็นอย่างดี ส่วนประเด็นที่แตกต่างจาก วีระชัย เอตตะนาม (2552) พบว่า มุ่งเน้นที่จะใช้กฎหมายบังคับ แต่การศึกษาคั้งนี้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาล้างสิ่งแวดล้อมมุ่งเน้นการให้การศึกษา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดอัตราการเสื่อมสูญ นำกลับมาใช้ใหม่ ใช้สิ่งทดแทน ใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมาหรือประดิษฐ์ของเทียม และการป้องกัน

4. รูปแบบการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชาวมุสลิมมนตรีพัฒนา ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เกิดจากปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ออกกฎหมาย ให้การศึกษาแก่ประชาชน ใช้สื่อสารมวลชน และจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เอกราช มะลิวรรณ (2556) พบว่า มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำเช่นเดียวกัน และยังมีการใช้วิธีการแก้ปัญหาที่คล้ายกัน เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้ประสบกับทั้ง 2 พื้นที่ จึงได้มีการศึกษากระบวนการจัดการกับปัญหาล้างสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องน้ำเสีย และกระบวนการสร้างความร่วมมือของคนในแต่ละชุมชน ที่มีความเกี่ยวข้อง และมีวิถีชีวิตใกล้ชิดกับทั้งแม่น้ำแม่กลอง กับทะเลสาบสงขลา ซึ่งทั้ง 2 พื้นที่ ก็ได้สร้างกระบวนการความเข้มแข็งของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการกำหนดระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ อำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชนให้มีความชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนทำให้แม่น้ำสกปรกอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น
2. ควรกระตุ้นและส่งเสริมจิตสำนึกของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง รวมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ และผู้นำชุมชนควรนำข้อมูลนี้ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละชุมชนให้เหมาะสม
3. ควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้และวิธีการอนุรักษ์ที่ทันสมัย และยั่งยืนอย่างต่อเนื่องให้แก่ผู้นำชุมชน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเฝ้าระวัง ดูแลรักษาแม่น้ำแม่กลองในบริเวณชุมชนให้ที่ดียิ่งขึ้น
4. ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้นำในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยประสานสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันจะมีผลต่อการส่งเสริมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชน ทั้งองค์ภคราฐรัฐและองค์ภคราภาคเอกชน รวมถึงการมีบทบาทในการแนะนำและให้ความรู้แก่ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2537). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ผู้แต่ง.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2542). *สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จันทนา บุญสง่า. (2543). *การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนกมาลุลืออิสลาม กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรพรธณ กาญจนะจิตรา. (2536). *การพัฒนาชุมชน*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชิต นิลพานิช และกุลธณ ธนาพงศธร. (2532). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล* (พิมพ์ครั้งที่ 3, หน่วยที่ 8). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง*. 598 Print.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2537). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์.
- ประสพสุข ดีอินทร์. (2537). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. (2543). *จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย*. สยามศึกษา.
- ราตรี ภาวรา. (2540). *ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อักษรภาพพัฒนา.
- วิศิษฐ์ วัชรเทวินทร์กุล. (2523). *ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้วัตถุมีพิษป้องกันและกำจัดแมลงในสวนผักของเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์สาทรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระชัย เอตะนาม. (2552). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน: กรณีศึกษาการอนุรักษ์ป่าชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศลิษา พึ่งแสงแก้ว. (2537). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สายพิณ ยิ้มอ่อน. (2542). *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*. สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ ในพระบรมราชูปถัมภ์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- สุรพล กาญจนะจิตรา และประภาส ศิลปศรี. (2529). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ*. กรมการพัฒนาชุมชน.

- เสาวภาคี สกุลโรมวิลาส. (2546). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับมาตรการการบังคับใช้ กฎหมายเกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีมลพิษทางน้ำ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. ศักดิ์โสภากาการพิมพ์.
- เอกราช มะลิวรรณ. (2556). การพัฒนาทะเลสาบสงขลาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: ศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด
สงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.